

Spoločenstvo kresťanov

hnutie za náboženskú obnovu

Všeobecné zoznámenie sa

Virve Eigo, Milan Horák

*Vznik hnutia Modlitba a liturgia Učenie a viera Vzťah k antroposofii
Sviatosti Bohoslužby Charitatívna činnosť Členstvo Financovanie
Dejiny Organizačná štruktúra Kňazské štúdium*

Vznik hnutia

Spoločenstvo kresťanov vzniklo v roku 1922 vo Švajčiarsku ako „Hnutie za náboženskú obrodu“. Medzi jeho zakladateľmi bola veľká časť teológov a duchovných pod vedením známeho evanjelického kazateľa Friedricha Rittelmeyera a teológa Emila Bocka; okolo nich sa zhromaždila skupina aktívnych študentov a niekoľko osobností z ďalších oblastí, spolu 45 ľudí, ktorí dospeli k spoločnému presvedčeniu, že všeobecne viditeľná kríza na poli politickom, hospodárskom a sociálnom je len dôsledkom oveľa vážnejšej krízy duchovného života. Ľudstvo zjavne nie je schopné čeliť praktickým problémom, ktoré pred ním stoja; táto neschopnosť je ale dôsledkom toho, že dnešní ľudia nedokážu nájsť správny postoj k druhým ľuďom a ku svetu. Osobná zodpovednosť, úcta k prírode, láska k ľuďom sú duchovné hodnoty; človeku chýbajú práve preto, že mu chýba živý vzťah k duchovnu. Ak teda chceme ľudstvu pomôcť, musíme sa usilovať predovšetkým o obrodu tohto vzťahu.

Oblasťou ľudského života, v ktorej človek vytvára a pestuje svoj vzťah k duchovným skutočnostiam, je náboženstvo. Základným zmyslom náboženskej praxe je vnútorný rozvoj, ktorý človeku dáva schopnosť lepšie zaobchádzať s vlastným osudom, so svetom a s inými ľuďmi. Osnovu náboženskej praxe tvorí jednak osobná modlitba a prehlbujúce sa duchovné cvičenie, teda nástroje vnútornej premeny človeka, jednak spoločná bohoslužba, v ktorej sa duše jednotlivých ľudí navzájom posilňujú a obohacujú. Ruka v ruke s náboženskou praxou ide snaha o poznanie duchovných skutočností. Náboženská organizácia by však nemala túto snahu obmedzovať dogmami a nariadeniami, ale podporovať každého jednotlivého človeka, aby si svoje poznanie Ducha našiel sám.

S týmto cieľom bolo založené Hnutie za náboženskú obrodu. Zakladatelia mali v úmysle začať prácu na náboženskej obnove vo vnútri existujúcich cirkví. Pretože sa však toto veľmi rýchlo ukázalo byť nereálnym, začalo hnutie pôsobiť ako samostatné spoločenstvo slobodných náboženských zborov pod názvom „Spoločenstvo kresťanov“.

Modlitba a liturgia

Modlitba je rozhovor človeka s Bohom. V osobnej modlitbe, v zážitku reálnej Božej prítomnosti, pociťuje modliaci sa človek oporu a útechu vo svojich ťažkostiach, učí sa vo svojom živote rozlišovať podstatné od nepodstatného a posilňuje svoju vôľu k správne konaniu. Spoznáva však aj seba samého vo svojich slabostiach a nedostatkoch. Tak sa z modlitby rodí v človeku túžba, aby sa stal vo svojom človečenstve dokonalejším.

Ak sa človek modlí osamote, je jeho duša odkázaná len na seba samu a človek ľahko prepadne svojim osobným jednostrannostiam.

Pri bohoslužbe sa naproti tomu nemodlí človek sám, ale s Bohom hovorí celý náboženský zbor ako vyššia jednotka. Bohoslužba povznáša osobnú modlitbu na nadosobnú úroveň. Bohoslužobný obrad, liturgia, zjavuje v slovách, obrazoch a dianí pred oltárom človeku praobraz jeho duše a jej vzťahu k Bohu. Prežívanie liturgie tak pomáha človeku chápať a vyrovnávať vlastné jednostrannosti a oživuje tiež jeho osobnú modlitbu a vzťah k Duchu. Človeku sa otvára prameň novej sily; táto sila sprevádza človeka životom a prežiaruje jeho pôsobenie vo svete.

Učenie a viera

Spoločenstvo kresťanov považuje za svoju hlavnú úlohu pestovanie bohoslužby. Dogmy (záväzné články viery) nemá, jej kňazi majú slobodu učenia. Záväzný je len liturgický poriadok (text a spôsob vykonávania bohoslužieb a iných obradov).

Spoločenstvo kresťanov vychádza z všeobecne kresťanských základov. V čine Ježiša Krista na Golgote vidí ústrednú udalosť svetových dejín. Biblia a predovšetkým Evanjelium je pre Spoločenstvo kresťanov svedectvom o Ježišovi Kristovi a prameňom, z ktorého človek čerpá oporu a radu. Berie sa však pritom do úvahy, že každý človek si musí na základe svojho vzťahu k duchovným skutočnostiam sám nájsť svoje poznanie, svoju vieru, svoje presvedčenia, podľa ktorých potom v súlade so svojím svedomím koná. Články viery ani mravné predpisy mu cirkev nesmie a ani nemôže zvonku vnucovať.

Vyznanie viery, ktoré zaznieva pri bohoslužbe, vyjadruje v reči dnešných pojmov články všeobecného kresťanského vyznania. Pri bohoslužbe ho kňaz vyslovuje ako zhrnutie kresťanského svetového názoru pre životnú orientáciu členov zboru — nikto tým nie je nútený k určitej viere alebo vyznaniu.

Spoločenstvo kresťanov sa hlási k všekresťanskému cirkevnému prúdu založenému prvotnými kresťanmi. Preto uznáva Jednu Cirkev Kristovu, do ktorej patria „*všetci, čo pociťujú Kristovu spásnu moc*“ (citát z vyznania viery). K tejto Jednej Cirkvi môžu patriť náboženské spoločenstvá najrôznejších vyznaní.

Bohoslužby Spoločenstva kresťanov sa môže zúčastniť každý človek nehľadiac na svoje vyznanie či presvedčenie. Spoločenstvo kresťanov uznáva krst iných spoločenstiev, avšak ľudia pokrstení i nepokrstení sú si v Spoločenstve kresťanov rovní.

Vzťah k antroposofii

Už od počiatku svojho pôsobenia bolo Spoločenstvo kresťanov úzko späté s antroposofiou. Rudolf Steiner, zakladateľ modernej antroposofie, aktívne pomáhal pri založení Spoločenstva kresťanov. Základná myšlienka antroposofie, že duchovné skutočnosti nemusia byť len predmetom slepej viery, ale že sa ich môžeme naučiť priamo spoznávať, sa stala hlavným teologickým impulzom Spoločenstva kresťanov; sebaspoznanie a sebaapremena človeka, o ktoré sa antroposofia usiluje, sú dôležitou zložkou náboženskej práce Spoločenstva kresťanov; mnohí členovia Spoločenstva kresťanov sú antroposofmi alebo sa po podieľajú na aktivitách s antroposofiou spätých, hnutím waldorfských škôl počnúc a biologicko-dynamickým poľnohospodárstvom končiac.

Antroposofia však nie je učením Spoločenstva kresťanov. Jednotliví členovia zboru sa môžu antroposofiou zaoberať a obohacovať ňou svoj pohľad na svet, ale obnovné náboženské úsilie Spoločenstva kresťanov i zborový život sú na antroposofii nezávislé a otvorené všetkým.

Sviatosti

Náboženské obrady (rituály) zjavujú duchovné skutočnosti pozemským obrazom. Tým človeku ukazujú smer na jeho životnej ceste. Sviatosťou sa nazýva obrad, ktorý konkrétnu životnú situáciu človeka spája s jej duchovným vzorom a tým ju žehná.

Obrady samé o sebe neprinášajú svetu žiadnu nápravu alebo pomoc. Pôsobiť môžu len skrze človeka, ktorému na jeho ceste svetom poskytujú posilnenie a pomoc. Sedem sviatostí a niekoľko sprievodných obradov (sviatostín) pomáhajú človeku v rôznych významných chvíľach jeho života.

Krst zakladá puto medzi človekom narodeným v pozemskom svete a trojjediným Bohom. Pokrstené dieťa je prijaté do kresťanského zboru. Náboženská /a tým aj mravná/ výchova sa odohráva najskôr v rodine, ktorá je so zborom spätá. Pre deti o niečo staršie (približne v školskom veku) je určená *detská bohoslúžba* (Nedeľný obrad pre deti), ktorá deti sprevádza až do birmovky.

Birmovka (konfirmácia) sa koná na prahu dospelosti (okolo 14. či 15. roku života). Birmovke predchádza prípravná výuka. Počas nej sa dieťa učí chápať základné myšlienky kresťanstva, aby bolo schopné vo sviatosti birmovky vedome prijať to, čo mu bolo dané krstom. Súčasťou birmovky je Obrad posvätenia človeka, kedy deti prvýkrát prijímajú telo a krv Pána. Tým sa stávajú „dospelými pred Bohom“.

Obrad posvätenia človeka (sviatosť oltárna, večera Pána, svätá omša) sprevádza človeka po celý jeho život. Dáva mu silu zvládať jeho každodenné úlohy a potýkať sa s ťažkosťami života, pomáha mu pôsobiť vo svete v najlepšom zmysle ľudsky. Obrad posvätenia človeka je ústrednou sviatosťou. Jeho pravidelné vykonávanie je osou náboženského života zboru a prameňom všetkých ostatných sviatostí.

Sviatosť spovede je predovšetkým prípravou k prijímaniu. Pomáha človeku postaviť sa v mieri a láske pred Božiu tvár. Spoveď sa skladá z rozhovoru s kňazom a zo sviatosťného požehnania. Zvlášť v ťažkých alebo rozhodujúcich chvíľach života môže rada kňaza a spoveďou pripravené prijímanie človeku pomôcť pochopiť svoju životnú situáciu a nájsť silu pre ďalšiu cestu životom.

Posledné pomazanie pripravuje človeka na uvedomelé prekročenie prahu smrti z tohto do oného sveta, pomáha mu nájsť duševný mier a usporiadať jeho vzťah k svetu. *Pohrebné obrady* a *zádušné omše* sprevádzajú dušu zosnulého na jej ceste do duchovného sveta.

Kňazským svätením sa človek s celým svojím osudom plne oddáva kňazským úlohám, teda vykonávaniu bohoslužieb a sviatostí, zvestovaniu Evanjelia a pastierskej starostlivosti.

Sviatosť manželstva dáva požehnanie a silu manželskému zväzku. Vzájomný vzťah muža a ženy v ich rozdielnosti je pravzorom všetkých spoločenských štruktúr — časté manželské problémy v dnešnej dobe sú odrazom súdobých spoločenských problémov; práve tak ale požehnanie manželstvu uzdravuje oblasť medziľudských a sociálnych vzťahov ako celok.

Bohoslužby

Ústrednou bohoslužbou Spoločenstva kresťanov je *Obrad posvätenia človeka*, určený predovšetkým dospelým veriacim. Môžu sa ho samozrejme účastniť aj staršie deti, pre ktoré už nie je ťažké vydržať hodinovú bohoslužbu, ale k prijímaniu sa chodí až po birmovke.

Zloženie Obradu posvätenia človeka zodpovedá pôvodnej štvorstupňovej výstavbe kresťanskej bohoslužby. Po bohoslužbe slova (zvestovanie, evanjelium) nasledujú tri časti bohoslužby obeti — obetovanie, premieňanie a prijímanie (Večera Pána).

Sedemkrát počas bohoslužby sa veriaci prežehnáva. Znakom kríža sa značí na tých troch miestach, na ktorých sa kňaz dotýka krstena pri obrade krstu: na čele, na ústach a na hrudi. Tak kresťan krstí sám seba pri každej bohoslužbe znovu. Celebrujúci kňaz sa prežehnáva veľkým „slniečnym krížom“, ktorým vyjadruje, že sa nemodlí za seba, ale za svoj zbor.

Kázeň býva počas Obradu len krátka — jej úlohou nie je evanjelium vysvetľovať, ale prehĺbiť obrazy, ktorými evanjelium hovorí, a tak lepšie pripraviť prijatie sviatosti oltárnej.

Každý účastník bohoslužby môže v jej poslednej časti pristúpiť pred oltár, aby prijal Kristovo telo a krv v podobe chleba a vína, zakončené požehnaním pokoja. V Spoločenstve kresťanov sa ako víno spravidla používa nekvasená hroznová šťava.

Deťom v školskom veku je určený *Nedeľný obrad*. Ten je o poznanie kratší než Obrad posvätenia človeka, hlavné časti bohoslužby sa objavujú v podobe prispôbenej veku detí. Po zvestovaní, ktorým kňaz bohoslužbu začína, sa deti spoločne modlia, prijímajú požehnanie a počúvajú evanjelium.

Charitatívna činnosť

Sila Kristova, ktorú ľudia získavajú z náboženského života zboru, sa prejavuje najprv v sociálnom organizme samotného zboru. Sociálna sila, ktorá sa takto zrodila a vyrástla v rámci zboru, sa potom premieta aj do vzťahu človeka ku svetu mimo zbor a do jeho pôsobenia v tomto svete.

V zboroch, ktoré pracujú už dlhšiu dobu, delší dobu, väčšinou vznikli kruhy ľudí, ktorí sa sústreďia na organizovanie vzájomnej pomoci a podpory. Čím lepšie zvládnu členovia zboru byť si vzájomnou oporou, tým lepšie dokážu svoju pripravenosť pomôcť preniesť aj za hranice zboru.

V krajinách, kde Spoločenstvo kresťanov už zapustilo korene, vzniklo množstvo organizácií a zariadení, ktoré sa venujú rôznym sociálnym úlohám: starostlivosti o starších a chorých, organizovanie letných táborov pre deti a mládež, zakladanie škôliiek a domovov dôchodcov, vytváranie pracovných, vzdelávacích a životných príležitostí pre postihnutých.

Členstvo

Bohoslužby a ďalšie podujatia Spoločenstva kresťanov sú otvorené všetkým bez rozdielu ich náboženského presvedčenia a cirkevnej príslušnosti. Rovnako tak môže rôzne sviatosti prijímať človek, ktorý nie je členom Spoločenstva kresťanov, a ani prijatím sviatosti sa členom nestáva.

Činnosť Spoločenstva kresťanov vo svete je však oprávnená len vtedy, keď ho ľudia chcú a vnútorne i navonok podporujú. Duchovným vyjadrením takejto podpory je členstvo v Spoločenstve kresťanov.

Členstvo musí byť dobrovoľné a vedomé — preto sa môžu členmi stať len dospelí ľudia. Záujemcu prijíma za člena kňaz v osobnom rozhovore.

Financovanie

Spoločenstvo kresťanov financuje svoju činnosť výlučne z príspevkov a darov svojich členov a priaznivcov. Ľudia sa delia o svoje peniaze so svojím zborom podľa toho, akú cenu pre nich činnosť Spoločenstva kresťanov má. Zbor môže rozvinúť len toľko činnosti, koľko mu príspevky a dary umožnia.

Z nzbieraných prostriedkov sa platia predovšetkým náklady na zborové priestory a živobytie kňazov. Dohodnutú časť odvádza zbor do oblastnej a celosvetovej pokladnice, z ktorých sa financujú medzizborové a medzinárodné úlohy.

Spoločenstvo kresťanov sa snaží oddeliť toto hospodárenie pre vlastnú potrebu od sociálnej a charitatívnej činnosti. Rýdzo náboženská činnosť zboru nesmie byť financovaná z peňazí darovaných na dobročinné účely. Každý prispievateľ na činnosť zboru by mal presne vedieť, na čo prispieva.

Dejiny

Spoločenstvo kresťanov začalo pôsobiť najprv v Nemecku. Už v roku 1925 však vznikli pvé zbory vo Švajčiarsku a Československu, v nasledujúcich rokoch do začiatku druhej svetovej vojny ešte v Holandsku, Nórsku, Rakúsku a Veľkej Británii. V Československu sa práca začala rozvíjať v Prahe najprv pod vedením nemeckých kňazov Eduarda Lenza a Josefa Krala, v r. 1933 prevzal pražský zbor prvý český kňaz, Josef Adamec, ktorého osud bol potom s českým Spoločenstvom kresťanov spätý 62 rokov. Ešte pred vojnou vznikol druhý zbor v severných Čechách (Železný Brod — Semily).

Druhá svetová vojna znamenala veľký prerýv v práci Spoločenstva kresťanov. V nacistickom Nemecku a v ďalších krajinách obsadených nacistami bola činnosť Spoločenstva kresťanov najprv značne obmedzená, potom zakázaná; väčšina kňazov a mnohí laickí členovia prešli väzeniami a koncentračnými tábormi. Na druhú stranu podporila vojna rozšírenie Spoločenstva kresťanov do zámoria — mnoho židovských členov z európskych zborov

utieklo pred nacistami do Severnej a Južnej Ameriky a do Južnej Afriky; tí sa po vojne stali iniciátormi a oporami novo vznikajúcich zborov v týchto krajinách.

Zatiaľčo v západnej Európe a v zámorí sa mohlo Spoločenstvo kresťanov rozvíjať takmer nerušené, v Strednej a Východnej Európe zakrátko vystriedala nacistickú diktatúru diktatúra komunistická a s ňou nové zákazy. Len vo Východnom Nemecku si Spoločenstvo kresťanov s poukazom na svoj protinacistický postoj počas „Tretej Ríše“ uhájilo právo pracovať ďalej verejne, i keď pod pozornou štátnou kontrolou. Spoločenstvo kresťanov v Československu, ktoré sa medzitým rozrástlo o ďalšie tri zbory (Pardubice, Olomouc, Zlín), postihol nový zákaz r. 1951, po ktorom nasledovali roky práce v podzemí s krátkym oživením verejnej práce v rokoch 1968–71. Počas rokov zákazu však vznikli v krajinách východného bloku aj nové podzemné zbory — v Tallinne, v Tbilisi, v Kluži a v Moskve.

Pád sovietského režimu znamenal pre Spoločenstvo kresťanov možnosť pracovať opäť verejne vo všetkých krajinách, kde je zastúpené. V Česku bola v januári 1990 obnovená verejná práca v Prahe, v roku 1998 sa začalo celebrowať v zboroch v Pardubicích a v Olomouci, v roku 2003 tiež v Brne a Příbrami. V niekoľkých ďalších mestách má Spoločenstvo kresťanov iniciatívne skupiny, usilujúce sa o založenie ďalších zborov.

Organizačná štruktúra

Spoločenstvo kresťanov je organizačne vybudované „zdola“. Základnou jednotkou je zbor, ktorý vzniká v mieste, kde sa zhromaždí skupina členov a priaznivcov Spoločenstva kresťanov, ktorá je schopná samostatne hospodársky a prakticky žiť.

O zbere spravidla hovoríme od okamihu, kedy sa v ňom začnú konať pravidelné sviatostné bohoslužby. Plne samostatným sa zbor stáva vo chvíli, kedy získa svojho vlastného kňaza. Veľké zbory môžu mať kňazov niekoľko. Zo súčasných piatich zborov v Česku má zatiaľ len pražský zbor vlastných kňazov. V Pardubicích, Olomouci, Brne a Příbrami sú zbory filiálne — to znamená, že do nich kňaz na konanie sviatostí pravidelne dochádza.

Zbory jednotlivých krajín alebo väčších územných celkov, ktoré sú často spojené podobnou situáciou a podobnými problémami, sa združujú do správnej oblasti, za ktorú nesia kňazskú zodpovednosť „duchovný správca“. Jeho úlohou je zaisťovať na vyššej organizačnej úrovni sviatostný život zborov, t.j. napríklad podľa potreby vysielat' nových kňazov do zborov. Spoločenstvo kresťanov v Českej republike je v súčasnosti spravované spolu s oblasťami Bavorska a Rakúska; duchovným správcom je Erhard Rehm (Mníchov).

Celosvetovým vedením Spoločenstva kresťanov je „sedmikruh“ — sedem vybraných duchovných správcov, ktorých spoločnou úlohou je koordinácia celosvetovej práce Spoločenstva kresťanov. Vedením sedmikruhu je poverený „najvyšší duchovný správca“. Prvým najvyšším duchovným správcom Spoločenstva kresťanov sa stal Friedrich Rittelmeyer, po ňom Emil Bock, potom Rudolf Frieling a po ňom dnešný najvyšší duchovný správca, Taco Bay zo Švajčiarska.

Právne je Spoločenstvo kresťanov v každej krajine registrované podľa miestnych zákonov a v závislosti na svojom doterajšom vývoji; v niektorých krajinách je prvotnou právnickou osobou celoštátna organizácia, v iných jednotlivé zbory. V Českej republike je Spoločenstvo kresťanov od septembra 2002 registrované ako náboženská spoločnosť so sídlom v Prahe, ktorá zastupuje aj mimopražské zbory.

Kňazské štúdium

Práca Spoločenstva kresťanov by nebola možná, keby sa nenašiel dostatok ľudí, ktorí na seba vezmú neľahké povolanie kňaza. Kňazmi sa môžu stať muži i ženy, celibát nie je vyžadovaný. Ako kňaz sa však človek vzdáva veľkej časti svojho osobného života, jeho sily patria jeho kňazským úlohám: vykonávaniu sviatostí a bohoslužieb, pastierskej starostlivosti, zvestovaniu Evanjelia.

Kňazské semináre Spoločenstva kresťanov sídli v Stuttgarte, v Hamburgu a v Chicagu a majú štatút štátom uznaných vysokých škôl. Bežné štúdium (vrátane praxe) trvá päť rokov, jazykom výuky je nemčina (Stuttgart a Hamburg) resp. angličtina (Chicago). Pre záujemcov o štúdium sa raz až dvakrát do roka konajú stretnutia, v ktorých sa môžu oboznámiť s náplňou a atmosférou štúdia. Podrobnejšie informácie o štúdiu možno získať tiež u každého kňaza Spoločenstva kresťanov.